

ANJUMAN | КОНФЕРЕНЦИЯ | CONFERENCES

O'ZBEKISTONDA MILLIY TADQIQOTLAR:

DAVRIY ANJUMAN

DAVRIYLIGI: 2018 | 2022

МЕНДЕЛЕЕВ ДМИТРИЙ ИВАНОВИЧ
(1834-1907)

2022
FEVRAL
№37

CONFERENCES.UZ

Toshkent shahar, Amir
Temur ko'chasi, pr.1, 2-uy.

+998 97 420 88 81

+998 94 404 00 00

www.tadqiqot.uz

www.conferences.uz

**ЎЗБЕКИСТОНДА МИЛЛИЙ
ТАДҚИҚОТЛАР: ДАВРИЙ
АНЖУМАНЛАР:
14-ҚИСМ**

**НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
УЗБЕКИСТАНА: СЕРИЯ
КОНФЕРЕНЦИЙ:
ЧАСТЬ-14**

**NATIONAL RESEARCHES OF
UZBEKISTAN: CONFERENCES
SERIES:
PART-14**

ТОШКЕНТ-2022

УУК 001 (062)
КБК 72я43

“Ўзбекистонда миллий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” [Тошкент; 2022]

“Ўзбекистонда миллий тадқиқотлар: Даврий анжуманлар:” мавзусидаги республика 37-қўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 28 февраль 2022 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2022. - 9 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шоҳида Юсуповна (Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети)

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Ҳамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқайом Раҳимбердиевич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг ҳаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ТАСВИРИЙ САНЪАТ ВА ДИЗАЙН

1. Xursandova Latofat Faxriddin qizi	
GAZLAMALAR VA UNING TARIXI HAQIDA MA'LUMOT	7

ТАСВИРИЙ САНЪАТ ВА ДИЗАЙН

GAZLAMALAR VA UNING TARIXI HAQIDA MA'LUMOT

Xursandova Latofat Faxriddin qizi
Kamoliddin Behzod nomidagi MRDI
Amaliy san'at va dizayn fakulteti
Libos va gazlamalar mutaxassisligi
2-kurs magistranti
Telefon: +998 91 166 16 98
xursandova98@gmail.com

Annotatsiya: Respublikamiz ipak gazlamalari xususan, abrli matolarni ishlab chiqaruvchi korxonalarni rekonstruktsiya qilish, ishlab chiqarilayotgan mahsulot sifatini yaxshilash, milliy matomiz xon atlas assortimentini ko'paytirish, xon atlas matosining xususiyati va qulayliklarini keng ommaga targ'ib qilish hamda xon atlasdan zamonaviy dizayndagi liboslar yaratish hozirgi kunimizning dolzarb masalalaridan hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Gazlama, bo'yoq, naqsh, tanda, arqoq, ip, dastgoh, buyum, to'quv, pardoqlash, tandalash, ohorlash, texnologiya, o'rinish.

Mato tuzulishining paydo bo'lishi muzlik davriga 44 000 yil orqaga borib taqalishi mumkin. Ularning hayvon terilaridan qilingan boshpanalarda qoldiqlari tiqilib qolib ketgan joyidan topilgan. Bu turdagi strukturali boshpanalar boshlang'ich uylar hisoblangan. Ko'rinib turibdiki, odamzod bu uylarni o'zi yaratgan. Ular uylarni yaratishda matolardan foydalanganlar. Bundan kelib chiqib shuni aytish lozimki, matolar kiyim-kechak uchun ishlatilishidan oldin ham boshqa maqsadlarda qo'llanilgan. Dastlabki ko'chmanchi qabilalar to'ldasidan shuni bilsa bo'ladiki, matoning eng boshlang'ich va muvaffaqiyatli turi qora chodirlar bo'lgan. Qora chodirlar madaniy dunyoga Arablar istilosidan keyin, ya'ni 8 asrda, keng yoyila boshlandi va tarqaldi, va ularning avlodlari haligacha ham ishlatilib kelinmoqda.

Ipakni joriy qilish Yaponiyada 300 asrdan 500 asr davrida keng tarqaldi. Bu Vizantiyaliklar ipak qurtini qo'lga kiritib uni o'stirishni va ko'paytirishni boshlagan davrga taaluqlidir. Arablar ham xuddi shu davrda ipak sanoatini boshlaganlar. Uning ko'p joylar va madaniyatlarga tarqalishi natijasida, Xitoy ipakchilik eksporti kam ahamiyat kasb eta boshladi. Lekin ular hali ham ipakchilikda dominant(ustunlik)ni saqlab qolishgan. Salb yurishi G'arbiy Evropaga ipak sanoatini olib keldi. Ayniqsa, Italiyaning ko'p joylarida boshqa Evropa mamlakatlariga ipakni eksport qilish iqtisodiy o'sishni ko'rsatdi. Uni chiqarishdagi texnikaviy o'zgarishlar ham aynan O'rta asrga borib taqaladi. Bu davrda yigirish charxlari paydo bo'lgan edi. 16 asrdavomida Fransiya muvaffaqiyatli ipak savdosini rivojlantirish maqsadida Italiyaga qo'shildi. Shunga qaramay boshqa xalqlarning ipakchilik sanoatini rivojlantirishdagi urinishlari muvaffaqiyatsiz edi.

Ipakni joriy qilish Yaponiyada 300 asrdan 500 asr davrida keng tarqaldi. Bu Vizantiyaliklar ipak qurtini qo'lga kiritib uni o'stirishni va ko'paytirishni boshlagan davrga taaluqlidir. Arablar ham xuddi shu davrda ipak sanoatini boshlaganlar. Uning ko'p joylar va madaniyatlarga tarqalishi natijasida, Xitoy ipakchilik eksporti kam ahamiyat kasb eta boshladi. Lekin ular hali ham ipakchilikda dominant(ustunlik)ni saqlab qolishgan. Salb yurishi G'arbiy Evropaga ipak sanoatini olib keldi. Ayniqsa, Italiyaning ko'p joylarida boshqa Evropa mamlakatlariga ipakni eksport qilish iqtisodiy o'sishni ko'rsatdi. Uni ishlab chiqarishdagi texnikaviy o'zgarishlar ham aynan O'rta asrga borib taqaladi. Bu davrda yigirish charxlari paydo bo'lgan edi. 16 asrdavomida Fransiya muvaffaqiyatli ipak savdosini rivojlantirish maqsadida Italiyaga qo'shildi. Shunga qaramay boshqa xalqlarning ipakchilik sanoatini rivojlantirishdagi urinishlari muvaffaqiyatsiz edi [2].

Insoniyat tarixida yengil sanoat buyumlarini ishlab chiqarish bundan bir necha ming yillar

oldin ma'lum bo'lganligi tarixiy adabiyotlarda qayd etilgan. Qo'lda ip tayyorlash va gazlama (mato) to'qish, charmdan poyafzal tikish uchun uni qayta ishlash Hindiston, Xitoy, Misr, O'rta Osiyoda meloddan bir necha asr ilgari ma'lum bo'lgan. O'tmish va yangini o'zaro bog'liqligi – badiiy madaniyatni yaratish asosidir.

Tabiatni ob'ektiv aks etish uchun to'qimachilik san'at ko'p imkoniyatlarga ega. To'qimachilik gazmollari insonni estetik tuyg'usini bitmas-tuganmas manbasidir. Insonda ongsiz hislarni uyg'otish va yaratish-san'atning vazifasidir. O'zbekiston mintaqasida paxtachilik tarixi va bu qimmatbaho toladanigazlama to'qish bundan ikki ming yillar oldin boshlangan.

O'rta Osiyoda gazlama ishlab chiqarish uchun jun, zigir, paxta va ipak xom ashyosi qo'llangan. To'quvchilik har xil asboblari, to'quv dastgohlarning qismlari, jarayonlar atamalariga ko'ra gazlamani ishlab chiqarishni tasavvur etish mumkin. Paxta va junni maxsus uskuna «etang» yordamida bir necha marta tarashardi. Keyingi jarayon - xom ashyoni yigirish. Xom ipni eshib, ulashardi. (tavrati). Bu xizmatni tabakasidan qa'tiy nazar barcha ayollar qilishardi. Yigirish jarayonida ishlangan xom ipni (edrik) tanda (arish) va arqoq ipiga qo'llanilgan. Bo'ya «butar»ni to'qish uchun qo'llangan qalin tanda ipi qo'llangan.. Ola chipor ip ikki xil rangli iplarni eshish natijasida qilinar edi yoki har rangli ip qo'llanardi. «Esri» so'zni ma'nosi – naqsh solish. Tanda ipiga qo'shimcha ishlov berishni talab qilardi: uni nimtalashardi, «butat»dastgohida o'tkazishardi, navoy (chegga)ga o'rashardi (kattur) va tortishardi (yugur) va tufon yozuvlarida etigandek: «Bu dunyoda barcha narsalar kabi tanda va arqoq o'zaro o'rilganda shoyi, kimxob, bo'z va boshqa gazlamalar kelib chiqadi».

Adabiyotlar

1. Jrats woven silks from Central Asia. The Ray Collection. – Cambridg, 1998.
2. Baldano I.S. Moda XX veka: Ensiklopediya.- M.: «Olma-Press», 2002.
3. N.G Abbosova, B.B. Ahmedov, Sh. M.Mahkamova, T.A Ochilov. “Yengil sanoat mahsulotlari materialshunosligi”. T., Aloqachi 2006y.
4. S.A.Xamraeva “To'quvchilik texnologiyasi”T.,Fan, 2005y.
5. www.ethnogrphy,omskreg.ru – Kafedra etnografii i muzeevedeniya OGU.

ЎЗБЕКИСТОНДА МИЛЛИЙ ТАДКИКОТЛАР: ДАВРИЙ АНЖУМАНЛАР: 14-ҚИСМ

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусахҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 28.02.2022

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000